

KLIIMAMINISTEERIUM

ROHEREFORMI
TEGEVUSPLAANI
2023–2025
TÄITMISE ÜLEVAADE

Sissejuhatus

Vabariigi Valitsus kiitis 2023. aastal heaks rohereformi tegevusplaani aastateks 2023–2025, millega määratleti rohereformi eesmärgid Eestis ning pandi paika peamised arengusuunad. Käesolev ülevaade toob välja peamised trendid ja olulisemad verstepostid läbi kümne rohereformi valdkonna.

Ülevaate koostas Kliimaministeeriumi rohereformi osakond rohereformiga seotud ministeeriumite sisendite põhjal. Ülevaade koondab olulisemad tegevused ning ei kajasta kõiki rohereformiga seotud tegevusi. Valdkondade arengutrende näitavad mõõdikud on valitud rohereformi mõõdikute paketist, mis on saanud heakskiidu ministeeriumite asekantslerite tasemel ja esitatud ka rohereformi juhtkomisjonile käesoleva aasta kevadel. Valdkonna kirjelduste ees on rohereformi oluliste lähtekohtade kokkuvõte.

1. Rohereformi tegevusplaani taust ja eesmärgid

Rohelise ülemineku laiem raamistik Eestis on kirjeldatud riigi pikaajalises arengustrateegias “Eesti 2035”. Vastavalt peaministri kokku kutsutud rohepöörde ekspertrühma soovitusel kinnitas Vabariigi Valitsus 2023. a augustis rohereformi tegevusplaani 2023–2025. Tegevusplaani aitas sisustada roheülemineku eesmärgid ja peamised tegevussuundad Eestis ning selle põhjal koostati detailne tegevuskava, mis koondas prioriteetsed algatused ministeeriumites rohereformi arengusuundade kaupa. Kuigi otseselt on rohereformi tegevuskavaga seotud kaheksa ministeeriumit, panustavad rohereformi kõik ministeeriumid, näiteks ministeeriumite kasvuhoonegaaside ja keskkonnajalajälje hindamise või väärtuspõhiste riigihangete kaudu.

Rohereform on ühiskonna ja majanduse tasakaalukas ümberkujundamine, vähendades inimtegevuse negatiivset mõju keskkonnale, tugevdades ettevõtete konkurentsivõimet ja pakkudes seeläbi meie inimestele kvaliteetset elu puhtas keskkonnas.

JOONIS 1. Rohereformi eesmärgid ja tegevusvaldkonnad. Allikas: Rohereformi tegevusplaani 2023–2025

Rohereformi kõrgema tasandi juhtimine toimub rohereformi valitsuskomisjonis, mille eesmärk on koordineerida roheülemineku Eestis kestliku majanduskasvu edendamiseks. Komisjoni tööd koordineerib Kliimaministeerium. Komisjoni juhivad energeetika- ja keskkonnaminister. Komisjoni kuuluvad taristuminister, rahandusminister, haridus- ja teadusminister, regionaal- ja põllumajandusminister, välisminister ning majandus- ja tööstusminister. Rohereformi koordinatsioonisüsteemi teised osapooled on asekanterite koordinatsioonikogu, kohalike omavalitsuste (edaspidi KOV) rohereformi võrgustik ja ametnike rohevõrgustik.

Rohereformi tegevusplaani on kavas uuendada. Arvestades tänast geopoliitilist ja sotsiaalmajanduslikku olukorda, on Kliimaministeeriumi eestvedamisel kavas üle vaadata roheülemineku elluviimise teekond ja kesksed edutegurid ning aasta lõpuks ette valmistada uus tegevuskava eelnõu.

Rohereform saab sel aastal seiremõõdikud. Kliimaministeerium on ministeeriumitelt saanud ettepanekud rohereformi 10 valdkonna mõõdikuteks. Käesoleva aasta lõpuks on plaan teha mõõdikud ja vastavad andmed avalikkusele kättesaadavaks Keskkonnaagentuuri veebilehel www.keskkonnaportaali.ee.

Kokkuvõtvad soovitused rohereformi terviklikuks edenemiseks

1. KLIIMAEESMÄRKIDE TÄITMISE TÕHUSAM JUHTIMINE

- ✓ Kliimaeesmärkide seadustamine valdkonniti ja valdkonna-ülevalt aastateks 2030, 2035, 2040 ja 2050.
- ✓ Kliimamuutustega kohanemise eesmärkide seadmine sektoripõhiselt koos mõõdikute ja meetmetega.

2. ANDMEPÕHINE JUHTIMINE

- ✓ Kiirelt uuenevate andmete kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine kõigis rohereformi valdkondades.

3. PUHTA JA SUUREMA LISANDVÄÄRTUSEGA MAJANDUSE EDENDAMINE

- ✓ Puhta tööstuse leppe (ressursitõhususe, kliima- ja keskkonnasäästlike) põhimõtete rakendamine kõikide ettevõtluse toetusmeetmete kujundamisel Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Kliimaministeeriumi ja Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi haldusalas.
- ✓ Väärtuspõhiste (sh keskkonnahoidlike) riigihangete osakaalu pidev kasvatamine.
- ✓ Võimaluste loomine rohetehnoloogiale laiapõhjalises riigikaitstes. Sealhulgas kohapealsete kütuste tootmise ja uute materjalide arendamise toetamine ja mobiilsete energialahenduste soodustamine.
- ✓ Oskuste arendamine ja uue majanduse tööjõuvajaduse katmine vastavate õppekavade ja koolitusprogrammidega ning nende piirkondliku kättesaadavuse tagamine.
- ✓ Täiendavate võimaluste leidmine kestlike toodete ja teenuste turule tuleku soodustamiseks lisaks keskkonnahoidlikele hangetele.
- ✓ Majanduse ressursitootlikkuse suurendamiseks innovaatiliste ringmajanduslike lahenduste soodustamine – sh innovaatiliste ringsete ärimudelite ja toodete toetamine. Bioressursside väärindamine Eestis koha peal.

4. ÕIGLANE ÜLEMINEK KUI TUGI MUUDATUSTE ELLUVIIMISELE

- ✓ **Õiglane üleminek** kogu rohereformis on vaja kirjeldada Eestis laiemalt ning töötada välja laiapõhjaline õiglast üleminekut käsitlev kava.

5. TEADUSE RAHASTAMINE JA TEADLASTE KAASAMINE

- ✓ **Teadlaste sisuline ja süsteemne kaasamine roheüleminekusse.** Riigi teadus- ja arendustegevuse joondamine puhta majanduse vajadustele vastavalt ning ettevõtlusse teadmu- siirde laiendamine. Riigi tasandil peaksid teadusnõunikud aitama tagada, et roheteema- dega seotud otsused põhineksid parimal olemasoleval teadmisel.

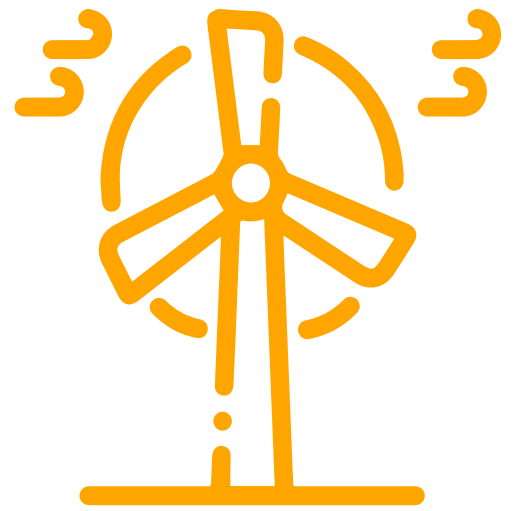
6. RIIGI JA KOHALIKE OMAVALITSUSE KOOSTÖÖ PARANDAMINE

- ✓ Suurim kasu tulemuslikust koostööst väljendub eelkõige taastuvenergeetika ja ringma- janduse arendamisel; liikuvuse, elukeskkonna ja avaliku ruumi küsimuste lahendamisel ning kliimamuutustega kohanemisel.

Valdkonnapõhised arengud ja eesmärgid on kirjeldatud järgnevatel lehekülgedel.

2. Rohereformi elluviimise ülevaade rohereformi tegevusvaldkondade kaupa

2.1. Energeetika

OLULISEMAD EESMÄRGID JA ARENGUD

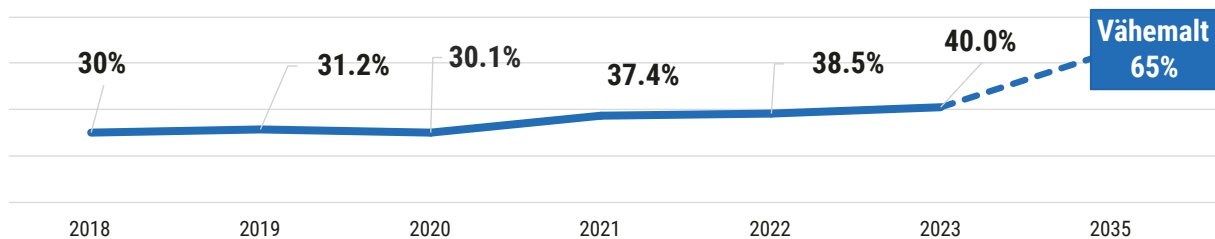
- ✓ Energeetikasektoris tuleb tagada nii energiajulgeolek (sh varustuskindlus), energia kättesaadavus ja taskukohasus kui ka energeetika keskkonnamõju vähendamine. Neile tingimustele vastav energeetika aitab tõsta majanduse konkurentsivõimet.
- ✓ Eesti eesmärk on toota 2030. aastaks taastuvatest allikatest aasta jooksul elektrit sama palju, kui on riigisisene tarbimine.

Vähese keskkonnamõju ja taskukohase hinnaga ning varustuskindla energia kättesaadavuse korraldamine on üks kaalukamaid valitsussektori ülesandeid. Neid eesmärke üheaegselt silmas pidades soodustab riik kulutõhusate ja kiirete energialahenduste turule tulemist – esmajärjekorras tähendab see taastuenergia ja salvestustehnoloogiate arendamist. Juhitavad tootmisvõimsused tuleb tagada ning tuumaenergeetika jaoks valmistatakse ette õigusruumi.

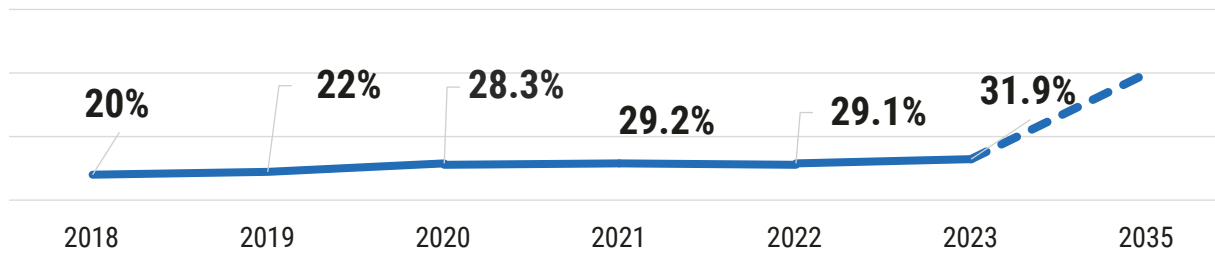
Taastuvelektri ja taastuenergia osakaal on Eestis kasvutrendis. 2023. aastal oli taastuenergia osakaal summaarsest lõpptarbimisest 41% ja taastuvelektri osakaal 31,9%. Praeguse kava järgi on saavutatavad mõlemad suured eesmärgid – aastaks 2030 viia taastuenergia osakaal 65%ni ning toota taastuvelektrit kogu tarbimise mahus.

- **Taastuvelektri osakaal on Eestis kasvutrendis, taastuvelektri osakaal lõpptarbimisest on 2023. aasta seisuga 31,9%.**

- **Keskkonناسäästlikud energiatootmise viisid annavad ka odavama energia.**

JOONIS 2. Taastuenergia osatähtsus energia lõpptarbimises, %. Allikas: Eurostat.

JOONIS 3. Taastuenergiast toodetud elektri osatähtsus elektri kogutarbimises, %¹. Allikas: Eurostat.

100% taastuenergia eesmärgi saavutamiseks aastaks 2030 on võrku vaja lisaks u 2500 MW vastuvõtuvõimekust.

JOONIS 4. Elektrivõrgu arendamine. Allikas: Kliimaministeerium.

OLULISEMAD TEGEVUSED

- ✓ **Taastuvelektri tootmise eesmärkide saavutamiseks** on kavas korraldada maismaatuuleparkide vähempakkumine 2 TWh mahus 2025. aasta esimeses pooles.
- ✓ **Kliimaministeerium on alustanud tuumaenergia ja -ohutuse seaduse eelnõu väljatöötamist**, et luua vajalikud regulatsioonid tuumaenergia kasutamiseks. Vabariigi Valitsusele on plaan seaduseelnõu esitada 2026. aasta juunis. Samuti esitatakse Vabariigi Valitsusele 2026. aasta lõpuks ettepanek moodustada sõltumatu tuumaregulaator, kes tagab järelevalve ja lubade menetluse kaudu tuumaenergia ohutuse.

1. Eesti 100% tarbimise mahus taastuvelektri tootmist hakkab väljendama eraldi mõõdik, mille arvutamise meetoodika on kokkuleppimisel. Praegune mõõdik võimaldab riike omavahel samadel alustel võrrelda.

- ✓ Valitsuses 2024. aasta detsembris heaks kiidetud elektrituruseaduse muudatustepanekud kiirendavad **elektritootjate ja suurtarbijate ülekandevõrguga liitumist ning muudavad liitumiskulud ühtlaseks ja paremini ettenähtavaks**. Olemasoleva põhivõrguga liituja katab edaspidi võrgutugevduse ja liitumispunkti väljaehituse fikseeritud tasu alusel. Kui soovitakse liituda asukohas, kus hetkel puudub põhivõrk, tuleb katta võrgutugevduse fikseeritud tasu ning kulupõhiselt liitumispunkti väljaehitamine. Eelnõu rakendamine aitab 2025. aasta esimeses pooles väljakuulutataval taastuenergia vähempakkumisel osalevaid elektritootjaid, kes peavad pakkumuse esitamisel liitumiskulu täpselt ette teadma. Eesmärk on, et hinnakirjapõhine liitumistasu rakenduks võimalusel juba 2025. aasta suvel, kuid mitte hiljem kui 2026. aasta algusest;
- **Tarbimise mahus**
• **100% taastuvelektri**
• **eesmärgi täitmiseks**
• **nähakse ette**
• **4500 MW ulatuses**
• **taastuvelektri tootmis-**
• **võimsust.**
•
• **Eelmise aasta lõpu**
• **seisuga oli võrku**
• **ühendatud taastuv-**
• **elektri tootmis-**
• **võimsusi 2306 MW.**
- ✓ **Kliimaministeeriumi algatatud elektrituruseaduse muudatustega saavad tarbijad rohkem võimalusi elektriturul osalemiseks, aga lisaks ka kaitset**. Muudatuste eesmärk on kaitsta tarbijaid, kes saavad kindluse, et olukordades, kus hind kallineb, ei saa fikseeritud hinnaga paketti elektrimüüja ühepoolselt muuta. Lisaks luuakse õiguslik alus selleks, et tarbijad, eeskätt korteriühistud, kes toodavad ja tarbivad taastuenergiat samas hoones või kortermajas, saavad jagada toodetud elektrit täiendavate tasudeta. Näiteks kui korteriühistu kasutusel on päikesepaneelid ja neis toodetud elektrit jääb üle, saab korteriühistu jagada seda teiste ühistu tarbijatega lisakuludeta. Praegu kehtiva regulatsiooni kohaselt peab sellisel juhul maksma elektriaktsiisi, võrgutasu ja taastuenergiatasu, mis teeb taastuvelektri jagamise kallimaks.
- ✓ Olulised on ka elektrituruseaduse muudatused salvestusturu elavdamiseks, millega kaotatakse **salvestuse topeltnaksustamine** ja rajatakse salvestuseks eraldi mõõtepunkt. Eelnõu on hetkel Riigikogus menetlemisel, planeeritud jõustuma 1. jaanuaril 2026.

2.2. Kliimamuutused

OLULISEMAD EESMÄRGID JA TRENDID

- ✓ “Eesti 2035” strateegia ja “Kliimapoliitika põhialused aastani 2050” eesmärk on saavutada Eestis kliimaneutraalsus aastaks 2050.
- ✓ Euroopa Liidu (EL) jõupingutuste jagamise määrus seab Eestile kohustuse vähendada transpordist, põllumajandusest, jäätmemajandusest, hoonetest, tööstuslikest protsessidest ja toodete kasutamisest pärinevat kasvuhoonegaaside heitkogust tervikuna 24% aastaks 2030 võrreldes aastaga 2005.

Eestis on ajalooliselt kõrge kasvuhoonegaaside heide olnud põlevkivienergeetika tõttu. Kasvuhoonegaaside heitkoguste kauplemise süsteem on Eesti heitkoguseid märkimisväärselt alla toonud.

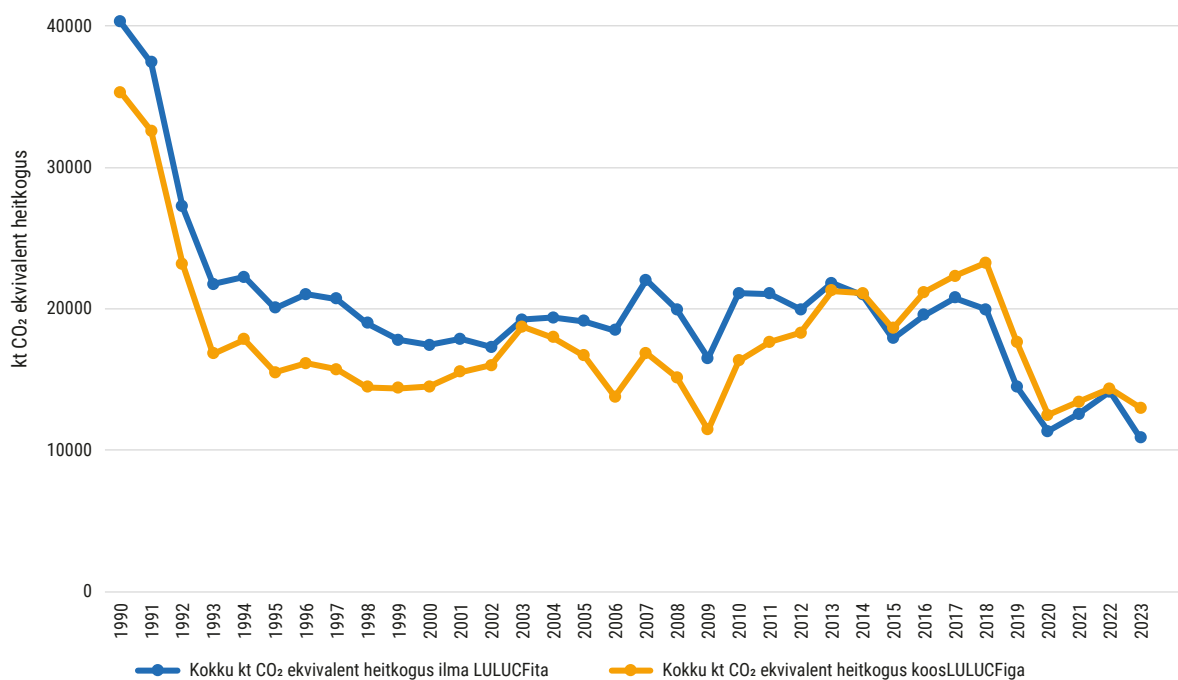
- ELi maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse (LULUCF) määruse kohaselt on Eestil kohustus suurendada kasvuhoonegaaside sidumist või vähendada heidet 0,43 mln t CO₂ ekv aastaks 2030 võrreldes aastate 2016–2018 keskmisega.
- Aastatel 1990–2023 vähenes Eesti kasvuhoonegaaside (KHG) heitkogus 63%. Suurim panus sellesse tuli energeetikasektorist, kuna põlevkivist elektritootmine on oluliselt vähenenud. Eestis on olnud ajalooliselt kõrge kasvuhoonegaaside heide põlevkivienergeetika tõttu. Kasvuhoonegaaside heitkoguste kauplemise süsteem on Eesti heitkoguseid märkimisväärselt alla toonud. 2023.
- aastal vähenesid energeetikasektori ELi heitkoguste kauplemise

süsteemi (HKS) kuuluvate käitiste heitkogused eelneva aastaga võrreldes ligi 38% tulenevalt madalamatest elektrihindadest ning ELi HKS CO₂ ühiku kõrgest hinnatasemest.

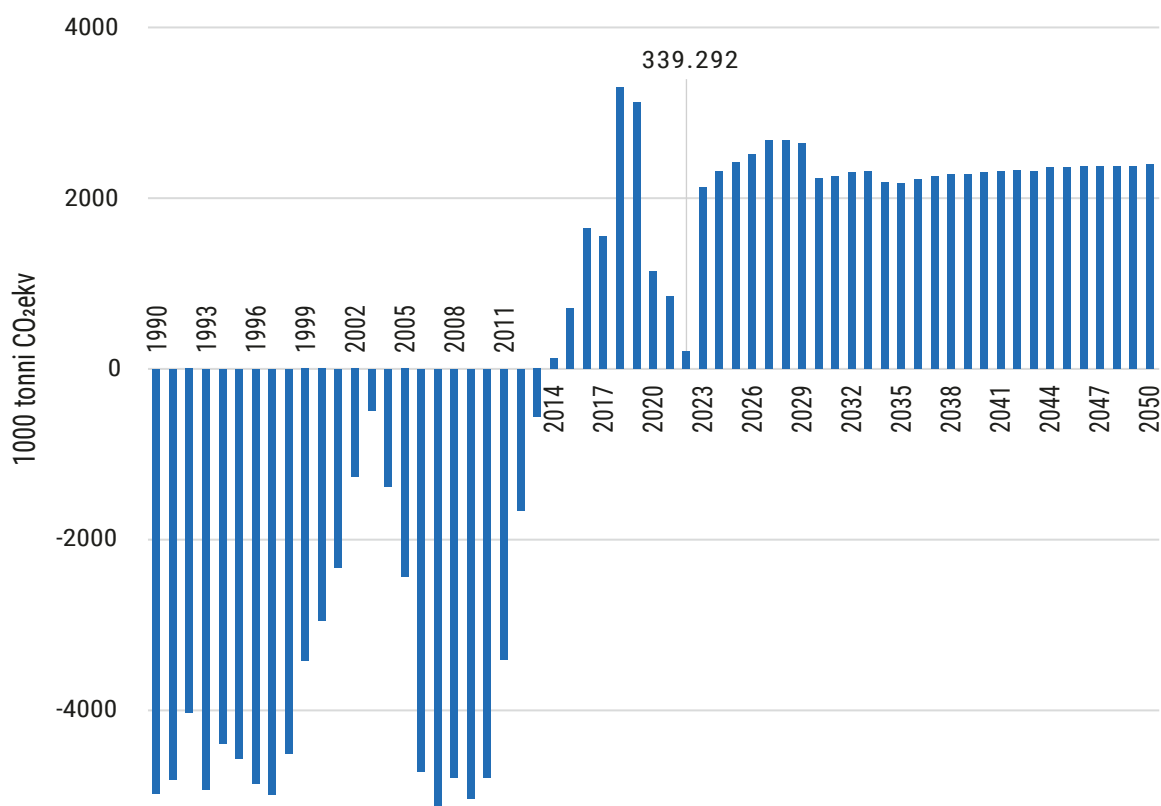
Suurim KHG heitkoguse allikas on endiselt energeetikasektor, mis 2023. aastal moodustas 29% koguheitest. Transpordisektor andis 19% ja tööstussektor 18% kogu heitkogusest. Põllumajandussektori osakaal koguheitest oli 13%.

Eesti maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektor (LULUCF) on muutunud viimastel aastatel kasvuhoonegaaside heitjaks. Kui 2010. aastal sidus see sektor ligikaudu 4,8 miljonit tonni CO₂ ekvivalenti, siis 2023. aastal oli LULUCFi sektor KHG emiteerija netoheittega 2,13 miljonit tonni CO₂ ekvivalenti.

LULUCFi sektori kasvuhoonegaaside sidumist ja heidet mõjutavad peamiselt metsade vanuseline struktuur, majandamisviisid metsanduses ja põllumajanduses, turvasmuldade ja aiandusturba kasutamine ning süsiniku talletamine puittoodetes. Aastal 2023 sidusid süsinikku puittoodet ja väiksemal määral ka rohumaad. Suurima netoheittega olid märgalad, eelkõige aiandusturba kaevandamise ja kasutamise tõttu, ning põllumaad.

JOONIS 5. Kasvuhoonegaaside heitkogused LULUCFiga/LULUCFita. Allikas: Eesti Keskkonnauuringute Keskus, www.kasvuhoonegaasid.ee

JOONIS 6. LULUCF 2022. aasta inventuur ja 2024. aasta olemasolevate meetmetega stsenaariumi prognoos. Allikas: EKUK, Kliimaministeerium.

OLULISEMAD TEGEVUSED

- ✔ **Riiklikud kliimaeesmärgid sätestatakse 2025. aastal kliimakindla majanduse seaduses.** Seatakse Eesti jaoks sobiv trajektoor puhtale majandusele üleminekuks valdkonniti aastani 2050. Konkreetsed tegevused eesmärkide saavutamiseks kirjeldatakse valdkondlikes teekaartides.
- ✔ Euroopa Majanduspiirkonna (EMP 2014–2021) finantsmehhanismi toel viidi ellu 20 projekti **kohaliku tasandi kliimamuutuste leevendamise ja kohanemise võimekuse suurendamiseks**. Toetati kohaliku omavalitsuse energia- ja kliimakavade koostamist 400 000 euroga ja kavade elluviimist 2,8 mln euroga. See hõlmas nt avalike joogiveekraanide paigaldamist, mitmeid looduspõhiseid lahendusi, nagu vihmaveekogumine ja rohekatused, samuti jäätmejaamade ümberkujundamist ringmajanduskeskusteks ja parandustöökodade loomist. Kokkuvõttes laienes kohaliku tasandi teadlikkus kliimamuutuste mõjust ja kohanemise valikutest. Projektid näitasid, kuidas paljud elu-, ettevõtlus- ja looduskeskonnaga seotud küsimused on kasulik lahendada ühises otsustusprotsessis.
- ✔ Tänapäevaks on **61 kohalikul omavalitsusel** (79st) **olemas energia- ja kliimakava** ning riik jätkab nii energia- ja kliimakavade koostamise toetamist kui nende kavade elluviimise rahastamist. Suuremates, vähemalt 10 000 elanikuga linnades on linnalooduse taastamise ja elurikkuse suurendamiseks veel eraldi ette nähtud rohestamiskavade välja töötamine. Sellele suunatud rahastusvooru maht on 4,5 mln eurot.
- ✔ Üleujutuste ennetamiseks ja leevendamiseks jätkuvad investeeringud **kombineeritud sademeveesüsteemide ehitamiseks**. See tähendab nii lahkvoolset kanalisatsiooni kui nn looduslähedast sademeveesüsteemi. Lahkvoolse kanalisatsiooni puhul ei puutu sademevesi kokku reoveega ning seeläbi välditakse suurte sadude korral reoveejaamade ülekoormust ning sellest tulenevat veekeskonnareostust. Looduslähedastes sademeveesüsteemides kasutatakse imb- ja viibealaseid, et vältida üleujutusi äkksadude korral ja vähendada reoveejaamade koormust ning kulutusi kanalisatsiooni laiendamisele. Toetuskõlbulikud on ka sademevee puhastuse lahendused. Kogumahuks 11,1 mln euro ulatuses on rahastatud 15 projekti, mille mõjuala on 57 ha (sademeveevalgalade summa) ja kasusaavaid inimesi kokku 95 700.
- ✔ **Üleujutusohu ennetamiseks ja leevendamiseks ostab Keskkonnaagentuur veetaseme ja äkksadude jälgimise radareid, arendab hoiatussüsteeme ning loob uue hüdrooloogilise prognoosimudeli**, mis võimaldab prognoosida veetaset ja vooluhulka üle Eesti. Projekt hõlmab ka teavitustegevust üleujutusohu piirkondade elanikele.
- ✔ Riigi- ja kohaliku tasandi paremaks ettevalmistamiseks kliimamuutuste leevendamisel ja mõjudega kohanemisel võtab Kliimaministerium (aastatel 2024–2029) ette järgmised sammud:
 - ✔ **kliimaeesmärkide (kaasa arvatud rohereformi) seiresüsteemi loomine, kliimaandmete kvaliteedi parandamine ja andmete kättesaadavaks tegemine;**

- ✓ **elanike teadlikkuse suurendamine kliimamuutustega seotud riskidest ja võimalustest.** See hõlmab teabekampaaniaid, koolitusi, info- ja juhendmaterjalide väljatöötamist, kliima- ja keskkonnahariduse edendamist, sh haridusprogrammide ja neid toetavate näituste loomist;
- ✓ **kliimaatlase väljatöötamine** – kliimaatlas on interaktiivne veebipõhine tööriist, mille eesmärgiks on kaartide ja graafikute abil anda ülevaade Eesti mineviku, oleviku ja tuleviku kliimast. Kliimaatlas on töövahendiks otsustajatele, planeerijatele, teadlastele ja kodanikele, mis võimaldab hinnata ja visualiseerida kliimamuutusi ning nendega kaasnevaid riske.
- ✓ 2023. aastal käivitus suur üleriigiline LIFE programmist rahastatud projekt **LIFE-SIP AdaptEst, mille peamine eesmärk on suurendada erinevate ökosüsteemide vastupanuvõimet muutuvast kliimas ja parandada ühiskonna valmisolekut kliimamuutustega kohanemiseks.** Valitud pilootaladel tehakse katseid ja analüüse, et tulemused hiljem laiemalt kasutusele võtta. Nt kaardistatakse kliimamuutustele tundlikke veekogusid, tehakse katseid heitveele sobilike kasutusvalade leidmiseks põllumajanduses ja tööstuses, et selle põhjal koostada vee taaskasutusstrateegia. Luuakse katsealad metsakultuuridega, asustatakse kaitsealuseid kalaliike ja uuritakse luhahaheina täiendavaid kasutusvõimalusi. Kohanemismeetmete kavandamiseks koostatakse atmosfääri ja mere kliimaprojektsioonid aastani 2100, samuti kaasajastatakse tuleohukaarti, mis võimaldab detailsete ilmastikuandmete (numbrilised ilmamudelid, radarite sajuandmed) abil täpsemalt hinnata tuleohtu, aidates seeläbi kaasa tõhusama seire- ja teavitussüsteemi arendamisele. Projekt vältab 2031. aastani.

2.3. Õiglase üleminek

OLULISEMAD EESMÄRGID JA ARENGUD

- ✓ Õiglase ülemineku eesmärk on toetada majandust, tööturgu, inimesi ja keskkonda nendes piirkondades, mida ootavad ees olulised sotsiaalmajanduslikud mõjud Euroopa Liidu 2030. aasta energia- ja kliimaeesmärkide ning 2050. aasta kliimanetraalsuse saavutamisel.
- ✓ Eestis on õiglase ülemineku kontekstis seni tähelepanu all olnud peamiselt Ida-Virumaa, mille õiglase ülemineku tagamiseks on võimalik kasutada ELi Õiglase Ülemineku Fondi vahendeid. Samas on oluline täiendavalt hinnata mõju ka teistele sektoritele ja piirkondadele, mis vajaksid muudatuste tegemisel tuge.

OLULISEMAD TEGEVUSED

- ✓ **Õiglase ülemineku fondi ELi toetustest (340,3 mln eurot) on eraldatud 95%, toetust on saanud 281 projekti.** Kõige mahukam ja suurema huviga oli ettevõtluse investeringute toetusmeede (153,9 mln eurot). Piirkondlike algatuste ja KOV investeringute toetamisel on otsused tehtud ca 36 mln euro ulatuses.
- ✓ **Heaskiidu on saanud 11 kõrghariduse ja 9 kutseõppe uut ja olemasolevat, roheoskusi lõimivat õppekava.** Õiglase Ülemineku Fondi toel toimus Ida-Virumaal 2024. aasta jooksul 78 koolitust, mille raames täiendasid oma oskusi (ja lõpetasid tunnistusega) 1211 täiskasvanut. Esitatud on koolitustellimus perioodiks 01.01.2025–30.06.2026, mil Ida-Virumaal pakuvad Eesti kõrgkoolid ja kutseõppeasutused 196 koolitust ligi 3600 täiskasvanule kogumaksumusega 2,23 miljonit eurot. Ida-Virumaal alustas tööd täiskasvanuhariduse koordinaator, kelle ülesannete seas on ka täiskasvanuõppe võimaluste tutvustamine. Üleminek suure keskkonnamõjuga tööstus- ja energeetikasektorilt ressursitõhusale ja säästlikumale tööstusele nõuab töötajatelt uusi pädevusi, mida need haridusvaldkonna uuendused pakuvad. Lisaks toimusid taaste- ja vastupidavuskava meetme "Roheoskused ettevõtete rohepöörde toetamiseks" vahenditest ettevõtete rohesiirde toetamiseks 69 koolitust üle Eesti, mille lõpetas 2024. aastal tunnistusega 1326 täiskasvanut. Perioodil 01.01.2025–30.06.2026 pakutakse sama meetme raames 152 koolitust ligi 3400 täiskasvanule kogumaksumusega 2,39 miljonit eurot.

- ✓ **Õiglane üleminek on rohereformi tervikliku edenemise nurgakivi.** Rohereformi tegevusplaani uuendamise käigus kirjeldatakse õiglase ülemineku aspekte laiemalt üle Eesti nii majanduslikust, kultuurilisest kui territoriaalset vaatepunktist. Roheüleminek mõjutab kogu ühiskonda ning samas varieeruvad mõjud vanusegrupiti, ettevõtlusvaldkonniti, piirkonniti jne. Sellega tuleb arvestada uuest ELi finantsraamistikust meetmete planeerimisel.
 - ✓ **ELi 2030 kliimaeesmärkide poole liikumisel on oluline teha seda viisil, mis ei kahjustaks haavatavamate ühiskonnagruppe huve ja võimalusi. Euroopa Komisjon lõi sotsiaalse kliimafondi, et vähendada energiaostuvõimetust ja transpordivaesust.** Eestile eraldatava ca 186 mln euro eelduseks on sotsiaalse kliimafondi riiklik kava, mis on tagasiside saamiseks juba esitatud Euroopa Komisjonile. Kava sisendiks on teadusuuring "Sotsiaalse Kliimafondi sihtrühma ja neile sobivate meetmete kaardistamine", mis osutab, milliseid lahendusi ja millistele sihtrühmadele oleks tarvis Eestis kasutusele võtta, et vähendada elanikkonna haavatavust süsinikuneutraalsele majandusele üleminekul. Sotsiaalne Kliimafond on ette nähtud HKS2 (heitkogustega kauplemise süsteemi teise perioodi) mõjude leevendamiseks.
 - ✓ **2025. aasta veebruaris Euroopa Komisjoni avaldatud puhta tööstuse kokkuleppes** nähakse õiglasel üleminekul olulist rolli ning seda käsitletakse eelkõige läbi oskuste arendamise. Soodustatakse inimeste ümberõpet tööstustes, luuakse tingimused kvaliteetsete töökohtade tekkeks ja töötajate värbamiseks nn üleminekumajanduses.
- **Õiglast üleminekut on Eestis seni käsitletud peamiselt Ida-Viru kontekstis. Samas vajab paremini läbi mõtestamist, kuidas roheüleminek mõjutab erinevaid ühiskonnagruppe, majandussektoreid ja piirkondi üle Eesti.**

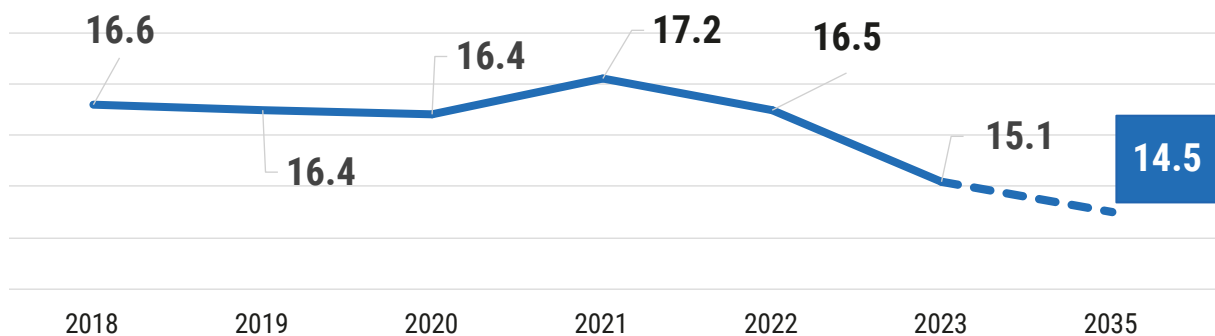

2.4. Ruumiloome ja hooned

OLULISEMAD EESMÄRGID JA TRENDID

- ✓ Vastavalt hoonete rekonstrueerimise pikaajalisele strateegiale renoveerida terviklikult enne 2000. aastat ehitatud hooned kogu Eestis 2050. aastaks (vastavalt energiatõhususe miinimumnõudele, hetkel energiamärgise klass C).
- ✓ Hoonete energiatarve ei ületa 14,5 TWh aastal 2035.
- ✓ Läbimõeldumad ruumiotsused, mis loovad kestliku elu- ja looduskeskkonna, kus arvestatakse liikuvuse, maakasutuse, rahvastiku- ja kliimaprognoosidega. See tähendab ruumilise arengu eesmärkide, planeeringute, asjakohaste õigusaktide ja arengukavade ning ruumiliste planeeringute, investeeringute ja mitme meetme paremat seostamist.

Selle valdkonna üks kesksemaid näitajaid on hoonete energiatarve, mis 2023. aastal oli 15,1 TWh. Eesmärk on 2035. aastaks jõuda 14,5 TWh.

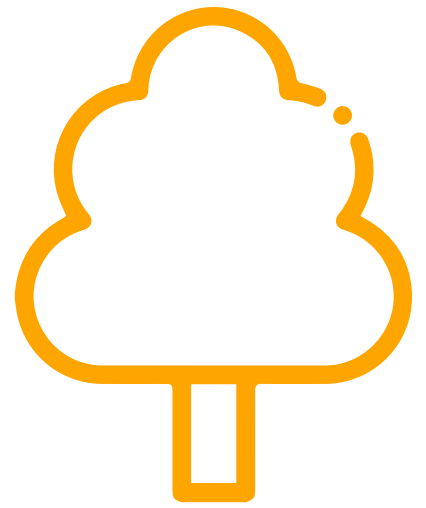

JOONIS 7. Elamute ja mitte-elamute energiatarve, TWh. Allikas: Statistikaamet

OLULISEMAD TEGEVUSED

- ✓ **Väike- ja korterelamute rekonstrueerimise toetusmeede mahuga 185 miljonit eurot avanes** 2024. aasta oktoobris. Ida-Virumaale suunatud 15 mln on ammendunud, ülejäänud Eestisse suunatud 170 mln on samuti valdavalt taotlustega kaetud. Väike-elamute rekonstrueerimistoetuse meetmest on 2025. aasta aprilli seisuga taotletud 32 mln eurot. Samuti jätkub KOV hoonete energiatõhususe toetamine, taotlused rahuldatud 68 mln euro ulatuses. Alates 2010. aastast on riikliku toetusega renoveeritud u 1600 kortermaja ehk umbes 10% kõigist renoveerimist väärivatest kortermajadest.
- ✓ **Maa- ja Ruumiamet MaRu käivitus 1. jaanuaril 2025.** MaRu koondab riigi erinevate asutuste pakutavad rakenduslikud maa ja ruumiga seotud teenused ja kompetentsid ning uued, strateegilise ruumiloome ülesanded. Riigil on nüüdsest keskne asutus, mis käsitleb ruumi ja maa küsimusi kui tervikut, analüüsib oluliste otsuste mõju elukeskkonnale, annab riigiasutustele, ettevõtetele ja omavalitsustele nõu ruumiloome küsimustes ning aitab kaasa riigi võetud eesmärkide saavutamisele ja parema meid ümbritseva ruumi kujundamisele.
- ✓ Koostamisel on **tänavaruumi giid**, milles pakutakse Eestisse sobivaid näidislahendusi ja juhiseid, kuidas planeerida, projekteerida, ehitada ja hooldada tänavaid nii, et need oleksid ohutud, ligipääsetavad ja kliimakindlad. Giidi põhjal uuendatakse ka tänavaruumi standardit. Praegune standard on väga aegunud, hädatarvilik on tuua sisse uued printsiibid, nagu multimodaalsus, kliimamõjud ja kohanemine, tervis, elurikkus. Giid valmib 2025. a suveks, seejärel uuendatakse selle põhjal ehituslikud standardid ja projekteerimisjuhised.
- ✓ Ette on valmistatud eelnõu **hoonete elukaarepõhise CO₂ hindamise meetodika rakendamiseks projekteerimises ja ehituses**. Eelnõu kohaselt hakkab üle 1200 m² hoonetele kehtima CO₂ jalajälje arvutamise nõue alates 01.07.2025.
- ✓ **Reaalaja energiamärgise välja töötamine.** See tähendab energiaklassi targa jälgimise lahendust, kus tarbimisandmete pealt arvutatakse välja energiaklass ja see ilmub e-ehituse platvormile. Pole vajadust seda enam tellida ja igakordselt mõõta.

- Alates 2010. aastast
- on riikliku toetusega
- renoveeritud u 1600
- kortermaja ehk
- umbes 10% kõigist
- renoveerimist
- väärivatest
- kortermajadest.

2.5. Elurikkus ja maakasutus

OLULISEMAD EESMÄRGID JA TRENDID

- ✓ Tasakaalu leidmine maakasutuse, majandustegevuse, bioressursside kasutamise, kliimaeesmärkide saavutamise ja elurikkuse kaitsmise vahel.
- ✓ Looduslike elupaikade ja ökosüsteemide taastamine.
- ✓ Elupaikade seisund on Eestis paranenud. Soodsas seisundis elupaigatüüpe oli 2007. aastal 42%, 2013. aastal 52% ja 2019. aastal 56%. Kõige paremas seisundis on Eestis mere- ja rannikelupaigad, ebasoodsas seisundis on aga enamik soo-, metsa- ja niiduelupaikadest.

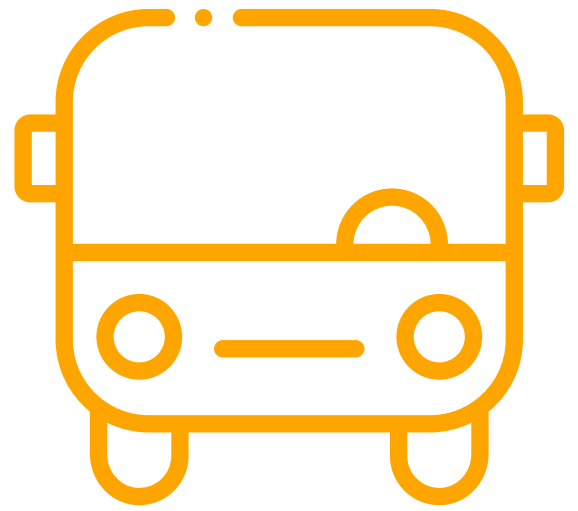
OLULISEMAD TEGEVUSED

- ✓ Ette on valmistatud **looduskaitseaduse ja metsaseaduse muutmise eelnõud**, et tagada looduse kindel kaitse, selgus maaomanikele ja kestlik metsandus. Muudatustega täpsustatakse looduskaitse põhimõtteid ning täiendatakse metsaraie ja metsaistandike rajamise reegleid. Eesti looduskaitse tulemuslikkuse hindamiseks valmis meetodiline raamistik ja tegevuskava. See võimaldab paremini hinnata looduskaitsetegevuste tulemuslikkust.
- ✓ Eesti maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektori (LULUCF) **andmed muutuvad kvaliteetsemaks ning otsustusprotsessid läbipaistvamaks**, parandatakse andmete kättesaadavust ja luuakse kaugseire võimekus.
- ✓ **Lähiaastatel valmib mullastiku ja maahõive uus kaardistus**. Kliimaministerium koostöös Regionaal- ja Põllumajandusministeriumiga ja Keskkonnaagentuuriga algatas 2024. aastal maa- ja mullakasutuse teadus-arendusprojekti, mille tulemusel luuakse riigile innovaatiline maa- ja mullakasutuse seire- ja juhtimissüsteem. Valmib mullastiku ja maakasutuse, sh maahõive uus kaardistus. Olemasolev põhineb umbes 50 aastat tagasi tehtud kaardistusel ja on paljuski aegunud. Osa muldi (näiteks turvasmullad) ei ole enam need, mis nad praegusel mullastikukaardil on. Samuti on mullad kaardil kohati tegelikuga võrreldes nihkes. Igasugune maakasutust puudutav otsus, kas riigi või eraomaniku oma, peaks arvesse võtma mullastikku. Vaadatakse üle kliima- ja keskkonaeesmärkidega seotud vajadused ja nende võimalik koostoime või ka konkureerivus maakasutuse

osas. Uuendatakse mullaseiret ning kasvuhoonegaaside ja maakasutusega seotud andmeid. Kirjeldatakse, kuidas toidu- ja toormetootmine, energeetika, metsamajandus ja strateegilised infrastruktuuriobjektid on seotud kliima reguleerimise, elurikkuse tagamise ning hea elukeskkonna kujundamisega seotud sektoritega.

• **Elupaikade**
• **seisund on Eestis**
• **paranenud. Soodsas**
• **seisundis elupaiga-**
• **tüüpe oli 2019.**
• **aastal 56%.**

- ✔ **Soode ja metsade taastamine käib mitme projekti raames.** Sellel aastal jõustus ka ELi looduse taastamismäärus, mille kohaselt tuleb aastaks 2050 taastada kõik rikutud elupaigad. Kõik liikmesriigid peavad esitama hiljemalt 2026. aasta 1. septembriks looduse taastamise kava, milles nähakse ette konkreetseid tegevusi aastani 2032 ning üldistatumalt aastani 2050. Lisaks on EL liikumas selles suunas, et metsade kogupindala ei tohiks väheneda, st et kui kusagil tehakse raadamist, siis teises kohas tuleb maad metsastada. Ka looduskaitseseaduse ja metsaseaduse muudatused aitavad kaasa, et oleks tagatud metsade järjepidevus ning 30% maismaast võetakse kaitse alla nii nagu EL elurikkuse strateegias ette nähtud. Euroopa Komisjoni hinnangul annab iga looduse taastamise investeeritud euro ökosüsteemide poolt pakutavate hüvede lisandväärtust 8–38 eurot.
- ✔ Eelmisel aastal vastu võetud keskkonnatasude seaduse ja metsaseaduse muudatuses **kehtestati raadamistasu**, mis hakkab kehtima 1. juulist. Raadamine on tegevus, mis muudab metsa mõneks muuks maaks, näiteks parklaks, hoonetega alaks või tuulepargiks. Raadamistasu suuruseks on 4464 eurot hektari kohta ning selle eesmärgiks on suunata maakasutust nõnda, et metsad Eestis säiliks. Laekuv raadamistasu liigub tagasi loodushoidu ja metsade heaks.

2.6. Transport ja liikuvus

OLULISEMAD EESMÄRGID JA TRENDID

- ✓ Peamine fookus on transpordivahendite ja -süsteemi keskkonnajalajälje vähendamisel. Selleks on oluline muuta ühistransport ligipääsetavamaks, mugavamaks ja kiiremaks.
- ✓ Soodustada jalgrattaga või jalgsi liikumist, vähendada autostumist. Aastaks 2035 peaks ühissõidukiga, jalgrattaga või jalgsi töökäijate osakaal olema vähemalt 55% hõivatutest, linnapiirkondades 60%.
- ✓ Vähendada sektori kasvuhoonegaaside heidet 1,7 mln tonnini CO₂ ekv aastaks 2035. Prognooside kohaselt ei ole aga sektori heide ettenähtud tempos vähenemas ning olemasolevate meetmetega eesmärki ei saavutata.

Transpordisektori kasvuhoonegaaside heitkogus on endiselt suur moodustades Eesti kasvuhoonegaaside netoheitest 19%. Üle poole sektori heitmest pärineb sõiduautodest. Autostumise kasv ei ole peatunud.

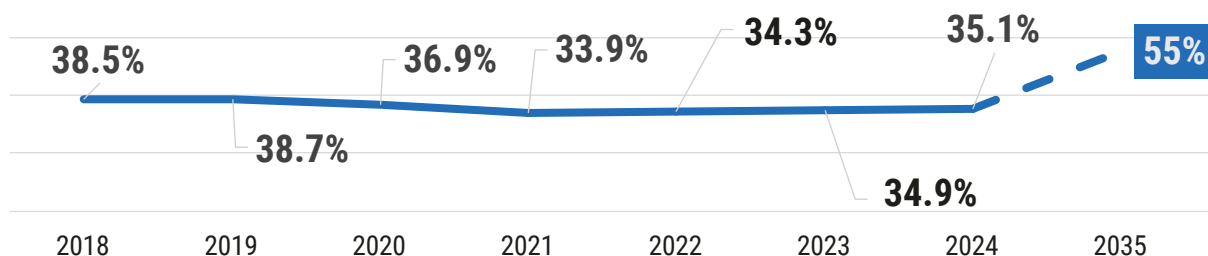
• Säästva liikuvuse kesksed eesmärgid on ühistranspordiga, jalgsi ja jalgrattaga liikumiste osakaalu suurenemine ning sektori kasvuhoonegaaside (KHG) heite vähenemine.

• Riik on seni suunanud investeeringud vähese heitega ühistranspordi (biometaanibussid, rongiliikluse elektrifitseerimine) arendamisse ning vastava taristu ehitusse (kergliiklusteed, trammitreed). Kogu sektori kasvuhoonegaaside heide on siiski pärast COVID-19 aega hakanud ja jäänud kasvama ning prognooside kohaselt ei ole kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärk olemasolevate meetmetega saavutatav.

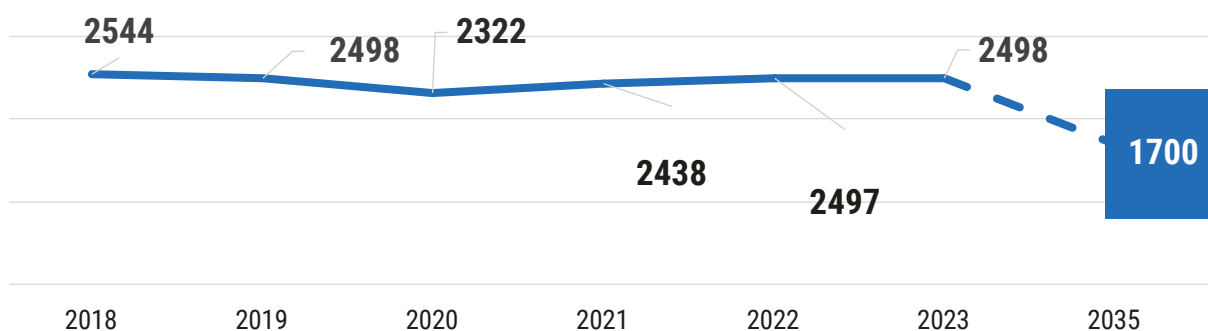
• Suurim osa sektori kasvuhoonegaaside heitmest tuleb maanteetranspordist ja sellest omakorda kaalukam osa on sõiduautod.

Lisaks autovaba liikumise lihtsustamisele on vaja tähelepanu pöörata transpordisektori kasvuhoonegaaside heite vähendamisele. Kui 2020. aastal vähenes heide kõigis transpordi alasektorites (peamiselt COVID-19 pandeemiast tingitud liikumispiirangute tõttu), siis sealt alates on transpordisektori heitkogused taas kasvanud. Transpordisektori kasvuhoonegaaside heitkogus pärineb ca 95% maanteetranspordi heitmetest, millest omakorda ca 56% tuleb sõiduautodest. Sõidukite säästlikumaks muutumine ei ole KHG heidet alla toonud, kuna läbitud kilometraaž suureneb. 2023. aastal suurenes kõikide sõiduautode summaarne läbisõit ca 11%. Transpordiameti andmetel tehakse endiselt palju sõite linnas autoga ka vahemaadel, mida oleks võimalik teha muud moodi (s.o kuni 5km). Tallinn koos Harjumaaga tekitab ca 50% kogu Eesti transpordi heitkogustest.

Ühistranspordiga, jalgrattaga või jalgsi töökäijate osakaal on järk-järgult kasvanud jõudes 35%-ni aastaks 2023, aga eesmärgini on veel arenguruumi. Eesti elanike 2021. a liikuvusuuringu andmetel on 52% elanikest põhiliseks liikumisviisiks auto, jalgsi liigub 41% inimestest ja ühistransport on peamiseks liikumisviisiks 19% elanikest. Uuring näitas ka seda, et autode arv leibkondades on suurem just suuremates linnades, kus samas on ka kõige kõrgem rahulolu ühistranspordiga.

JOONIS 8. Ühissõidukiga, jalgrattaga või jalgsi töökäijate osatähtsus hõivatutest, %. Allikas: Statistikaamet.

JOONIS 9. Transpordisektori kasvuhoonegaaside heide, tuhat tonni CO₂ ekvivalenti. Allikas: Kliimaministeerium

OLULISEMAD TEGEVUSED

- ✓ **Ühistranspordi ligipääsetavuse suurendamiseks on riik eraldanud toetusi** trammi- ja rattateede rajamiseks ning multimodaalsete ühistranspordi terminalide ehitamiseks. Esimesed projektid valmivad 2025. aastal. Samuti avati toetusvoorud raskeveokite ja kortermajade laadimistaristute rajamiseks. **Säästva liikuvuse edendamiseks** eraldas Kliimaministeerium Tallinnale, Tartule ja Pärnule kokku 61 mln eurot. Teiste kohalike omavalitsuste investeringuteks on toetusotsuseid tehtud 10 mln euro ulatuses ja järgmine taotlusvoor avatakse 2025. a IV kvartalis (10 mln eurot). Koostamisel on **Rattastrateegia**, mis valmib mais 2025. a.
- ✓ **Elektriautode ostutoetusest** on rahastatud 1486 sõiduki soetamist perioodil 2023–2025. Käesoleval aastal käivitub **elektromobiilsuse toetusmeede** Tallinna linnale vähemalt 28 elektribussi ja laadijate soetamiseks. Hiljem laieneb toetusmeede ka teistele kohalikele omavalitsustele.

- ✔ **Elektrifitseeritud ja taktipõhine rongiliiklus** toob kliimakasut ja kulude ning aja kokkuhoiu reisijatel. Plaani kohaselt saab elektrirongiga sõita Tartusse alates septembrist 2025. Tapa–Narva lõigul on kontaktvõrgu ehituse ja 110 kV liitumislepingu hange läbi viidud ja lepingud sõlmimisel. Ehitustööd lõpevad juunis 2027. Lagedi–Aegviidu raudteelõigu kontaktvõrgu rekonstrueerimise tööd on kavas lõpetada novembris 2025. Taktipõhise rongiliikluse jaoks rekonstrueeritakse Kiltsi–Vägeva 16,5 km raudtee. 16 uue rongi soetamiseks sõlmiti leping 2022. aastal. Esimesed rongid on jõudnud Eestisse testimisele.
- ✔ **Kliimaministerium plaanib investeerida CO₂ vahenditest 25 miljonit eurot, et meelitada laevandusettevõtteid valima Eesti meretööstust oma laevade keskkonnasõbralikumaks ehitamisel.** Loodav toetusmeede võimaldab tuua Eestisse kuni 170 miljoni euro eest projekte. Meetmega saab muuhulgas tutvustada ja rahvusvaheliselt pilti tuua Eesti meretööstust, millel on kõik eeldused, et pakkuda laevandusettevõtetele kõrgetasemelist ümberehitusteenust. Mitmed rahvusvahelised organisatsioonid hindavad laevanduse dekarboniseerimise turu mahuks globaalselt aastani 2050 ligi 3 triljonit eurot.

2.7. Kestlik toidusüsteem

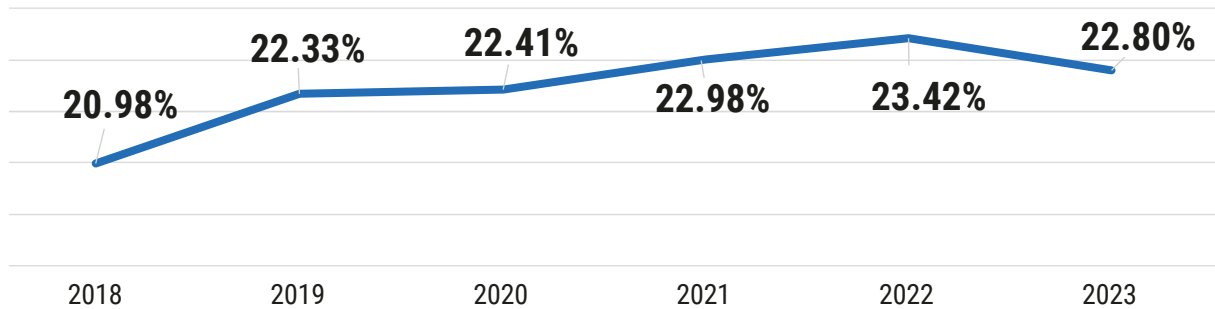
OLULISEMAD EESMÄRGID JA TRENDID

- ✓ Toidujulgeoleku tagamine viisil, mis vähendab põllumajanduse kasvuhoonegaaside heidet ja keskkonnamõju.
- ✓ Põllumajanduse keskkonnamõju ohjamiseks ja kliimamuutusega kohanemise võime suurendamiseks piirkondlikke olusid arvestavate keskkonnahoidlike tootmisviiside, sh taastava põllumajanduse, agroökoloogia, mahepõllumajanduse jt laialdasem kasutamine. Kasvatatavate põllukultuuride, loomaliikide ja -tõugude ning põllumajandusmaastike mitmekesisuse hoidmine.
- ✓ ELi taimekaitsevahendite kasutuse eesmärkide saavutamine.
- ✓ Toidujäätmete tekke vähendamine.

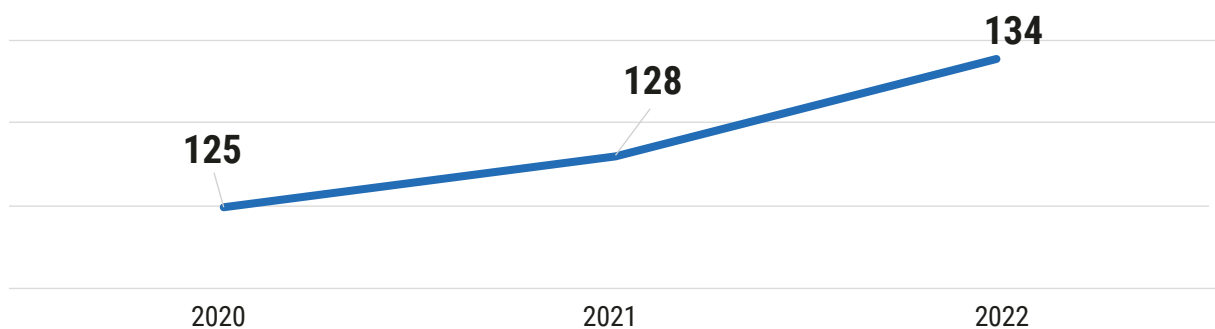
Mahepõllumajandusmaa pindala Eestis on olnud pidevas kasvus ja ületab ELi keskmist (10,5% aastal 2022). Samas on Euroopa Kontrollikoda juhtinud tähelepanu, et pelgalt mahepindala kasvatamine (toetuse pinnalt) ei anna piisavalt efekti toidusüsteemi kestlikkuse vaates, st ei konverteeru piisaval määral mahetoidu osakaalu suurenemiseks ja kestlike põllumajanduspraktikate juurutamiseks. Seega tuleb lisaks mahepõllumajandusmaale tähelepanu pöörata ka mahetoodangu osakaalule. Mahepõllumajanduse tegevuskava eesmärgiks on viia 2030. aastaks mahepõllumajanduse kogutoodangu rahalise väärtuse osakaal Eesti põllumajanduse kogutoodangust 14% juurde, praegu on see 8% (2023. a).

- **Mahepõllumajandusmaa osakaal Eestis oli 2023. aastal 22,8%, mis on EL keskmisest kaks korda kõrgem.**

- **Mahepõllumajandustoodangu osakaal oli samas vaid 8% kogu põllumajandustoodangust.**

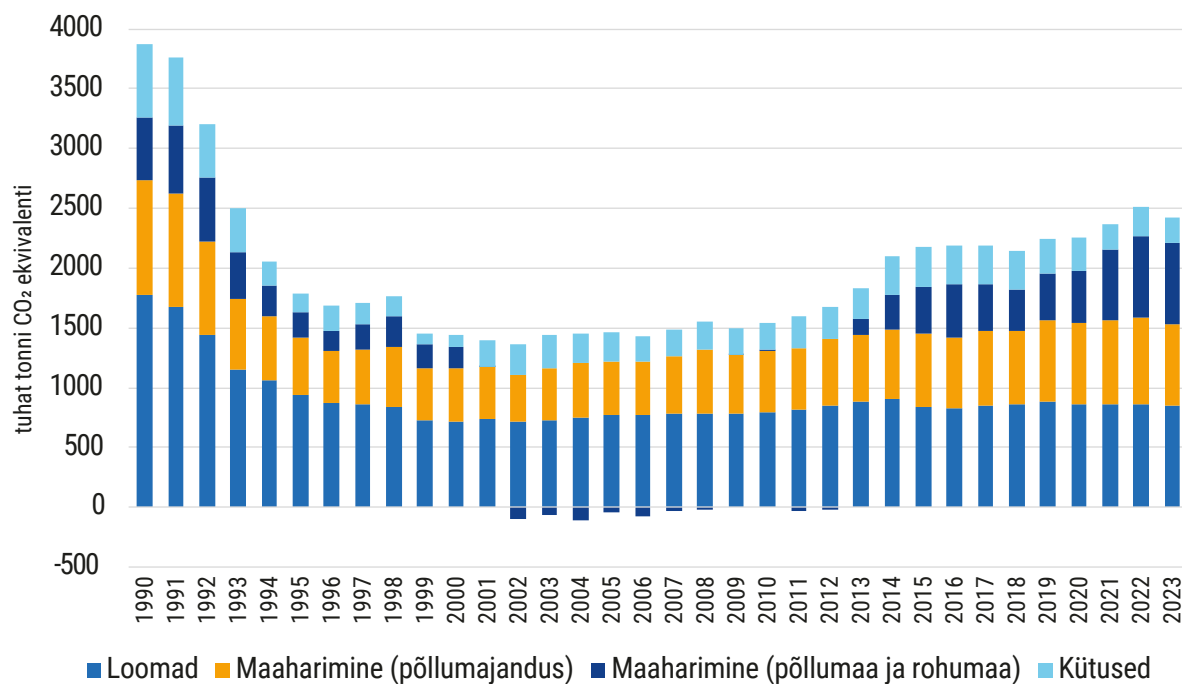
JOONIS 10. Mahepõllumajandusmaa osakaal põllumajandusmaast, %. Allikas: Statistikaamet

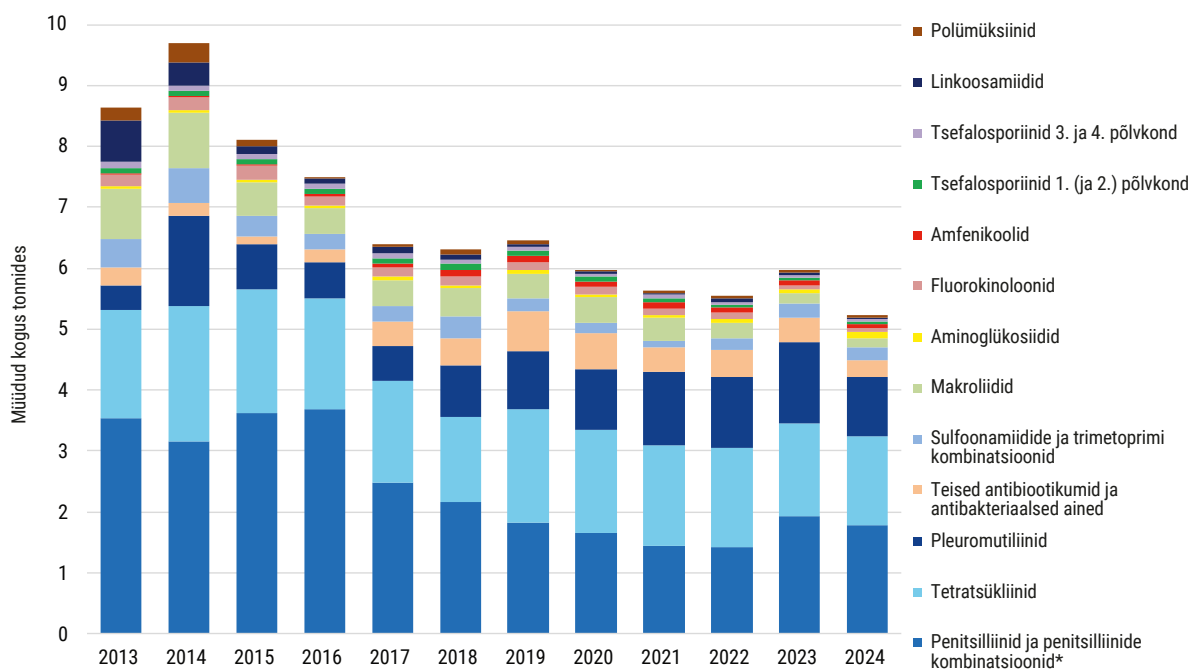
JOONIS 11. Toidujäätmed Eestis, kg inimese kohta. Allikas: Eurostat

OLULISEMAD TEGEVUSED

- ✓ Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2023–2027 ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi 2021–2027 rakenduskava meetmete käivitamine, mis toetavad **keskkonnamõju vähendamist ja keskkonnasäästlike põllumajanduspraktikate kasutuselevõttu ning vastavaid tootjate ja tööstuste investeeringuid.**
- ✓ **Kestlike toidusüsteemede toetavate, bürokratiat vähendavate digiteenuste arendamine.** Näiteks käivitati Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti (PRIA) elektroonilise põlluraamatu teenus (e-põlluraamat), mis täieneb pidevalt nii funktsionaalsuse kui soovitusteenustega (nt toitainebilanss ja väetussoovitused). Alustati põllumajandusettevõtete süsinikujalajälje hindamise tööriista testhindamisega. Digiteenused võimaldavad ettevõtetel hinnata, missugune on nende tootmise hetkeseis ning millised muudatused aitaksid liikuda jätkusuutlikuma toidutootmise suunas. Ühtlasi aitavad need optimeerida sisendite kasutamist, mis lisaks keskkonnamõju minimeerimisele annavad ka otsest majanduslikku säästu.
- ✓ **Antimikroobikumide kasutamise vähendamiseks** on koostatud loomaaarstidele ravijuhised. Eesmärk on vähendada antibiootikumide veterinaarmeditsiinis kasutamist 50% võrra 2030. aastaks.

JOONIS 12. Põllumajandussektori kasvuhoonegaaside heitkogused, tuhat tonni CO₂ ekv.

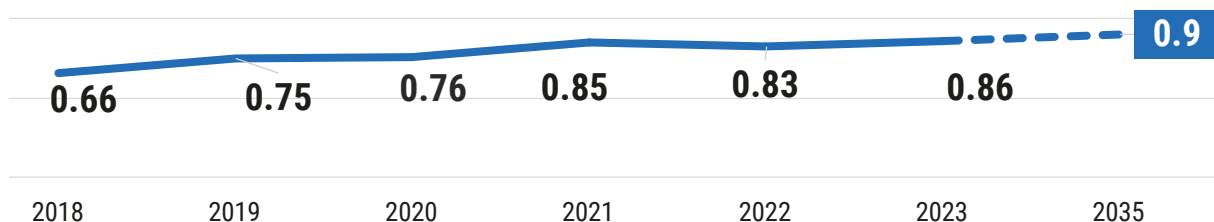
JOONIS 13. Veterinaarseks otstarbeks müüdid antibiootikumid, mg/PCU. Allikas: Regionaal- ja Põllumajandusministeerium; ESVAC 2022

2.8. Teadmistemahukas ja konkurentsivõimeline rohemajandus

OLULISEMAD EESMÄRGID JA TRENDID

- ✓ Majanduse konkurentsivõime pikaajaline tagamine, majanduse kliima- ja keskkonnajalajälje vähendamine. Majanduse edenemise ja kliimamõju lahti sidumine.
- ✓ Uute töösuste arendamine.
- ✓ Roheüleminekut toetavate investeeringute suurendamine.

JOONIS 14. Ressursitootlikkus eurot/kg. Allikas: Statistikaamet

Eesti majanduse ressursitootlikkus on tõusuteel, kuid mitmed väljakutsed püsivad, eriti energiamaahukates sektorites ja ringmajanduse edendamisel.

- Eesti majanduse ressursitõhusus on viimastel aastatel paranemas, kuid mitmed väljakutsed püsivad, eriti energiamaahukates sektorites ja ringmajanduse edendamisel. Ressursside väärindamisel – see on rahalise väärtuse loomine materjaliühiku kohta – jääb Eesti alla Euroopa Liidu keskmise.

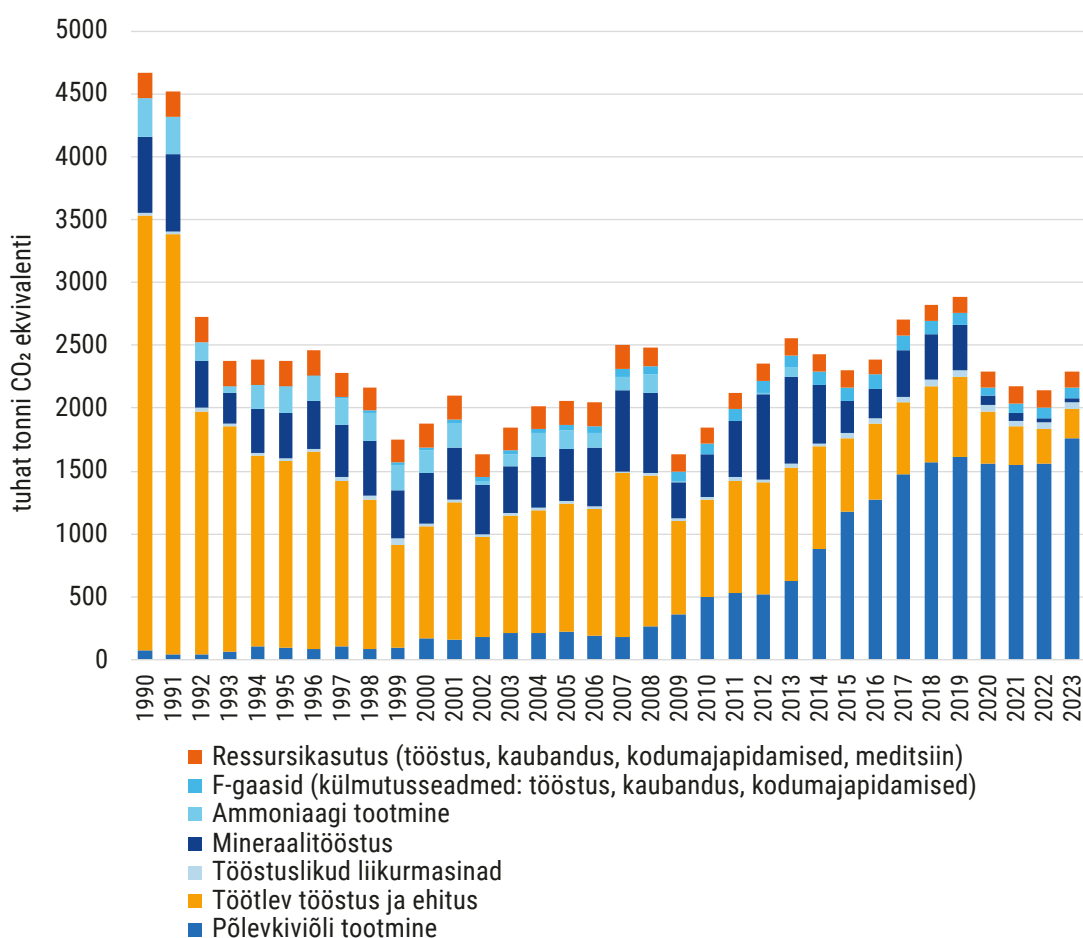
- Rohereformi ja kliimakindla majanduse seaduse eelnõu kohaselt nähakse Eestis võimalust saavutada konkurentsieelis järgmiste valdkondade kaudu: suuremas mahus taastuvenergia tootmine, ressursside efektiivsem väärindamine (puit, jäätmed),

vähese heitega või heitevabade kütuste tootmine (biometaan, roheline vesinik), kliima- ja keskkonnavaldkonna digilahendused, teadusmahukad rakendused ja arendused, rannikumajandus, uute maavarade kasutuselevõtt, materjalide ringlussevõtt, hariduspakkumise vasta-

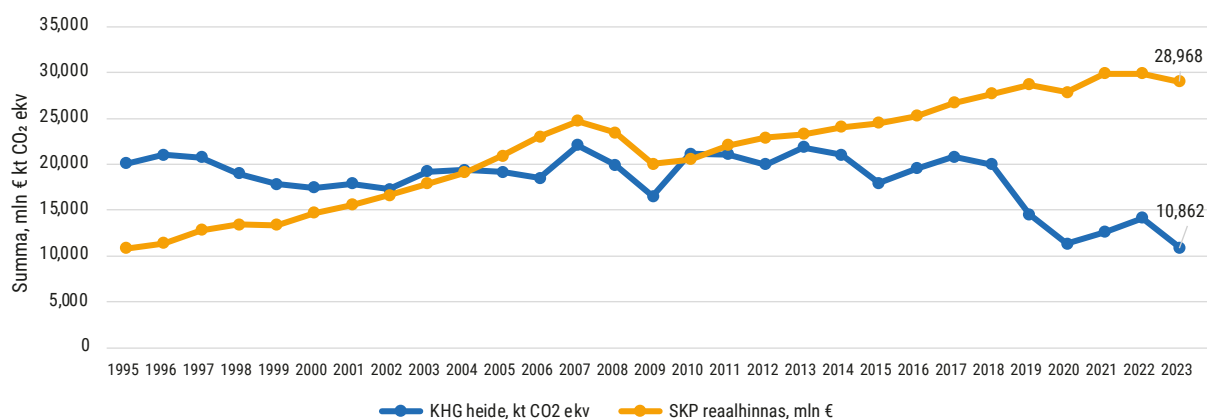
vus töäjõu vajadustele, biomajandus.

Eesti on majanduskasvu lahti sidunud kasvuhoonegaaside heitmetest. See tähendab, et SKP suurenemise taustal on kasvuhoonegaasid samaaegselt vähenenud. Eesti majanduse üldine CO₂ intensiivsus on kahanenud, suudama KHG ühiku kohta rohkem raha teenida. Kasvud ja kokku tõmbamised tööstussektoris käivad ühte sammu KHG heitkoguste muutustega. Tööstuse heitkoguste struktuuris on toimunud suured muutused. Ehituse ja töötleva tööstuse osakaal on tuntavalt vähenenud, põlevkiviõli tootmise osakaalu suurenemise taustal. Tööstuse reaalhindades lisandväärtus on viimastel aastatel kahanenud.

Suurim KHG heitkoguse allikas on endiselt energeetikasektor, mis 2023. aastal moodustas 29% koguheitest. Transpordisektor andis 19% ja tööstussektor 18% kogu heitkogusest. Põllumajandussektori osakaal koguheitest oli 13%.

JOONIS 15. Tööstuse KHG heide sektorite kaupa. Allikas: Kliimaministerium.

JONIS 16. Kasvuhoonegaaside koguheidet võrdluses sisemajanduse kogutoodanguga. Allikas: Kliimaministeerium.

OLULISEMAD TEGEVUSED

✓ Avanesid mitmed rahastusvõimalused:

- ✓ **Teadus- ja arengutegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava (TAIE) teekaartide põhjal on rohereformiga enim seotud kohalike ressursside väärdamise ning nutikate ja kestlike energialahenduste fookusvaldkonnad.** Teematiliste teadus- ja arendusprogrammide esimese taotlusvooru tulemusel rahastati kokku 35 projekti kogumahas 43 mln eurot. Teine taotlusvoor on planeeritud 2026. aastasse.
- ✓ **Eestis arendatud rohetehnoloogiate arendamiseks** loodi rakendusuringute programmis rohesuunitlusega voor kogumahas 30 mln eurot.
- ✓ Käesoleval aastal avaneb 9 mln eurot eelarvega **kasvuhoonegaaside heidet vähendavate investeeringute toetus**, mille eesmärk on toetada ettevõtete investeeringuid innovaatiliste lahenduste rakendamiseks, mis vähendavad kasvuhoonegaaside heidet (KHG) tooteühiku kohta ning viivad lisandväärtuse kasvule.
- ✓ **Taaste- ja vastupidavuskava "ettevõtete rohepöörde" 255 mln euro** suurusest toetusmeetmest on ettevõtetele toetusteks jagatud ca 47%.

Biomajanduse arendamiseks ja kohalike ressursside töötlemisvõimekuse ning selle väärtuse kasvatamiseks avanesid kõrvalsaaduste väärdamise investeeringutoetus 3 mln euroga (ÜPP strateegiakava), taaste- ja vastupidavuskava raames eraldati 23,4 mln eurot bioressursside väärdamiseks ja 20 mln eurot biometaani tootmise toetamiseks.

Kohapealsete taastuvate ressursside väärdamise ehk biomajanduse täpsemaks kalibreerimiseks ja skaleerimiseks valmib käesoleval aastal bioloogilist päritolu kõrvalsaaduste andmekogumise meetodika ja andmestik, mis annavad tervikpildi Eestis tekkivatest bioloogilist päritolu kõrvalsaaduste tüüpidest ja võimaldab planeerida uusi äriarendusi, logistikat.

Alustab Metroserdi biorafineerimise keskus, mis täidab tühimi-
miku teadlaste ja ettevõtluse vahel ning pakub unikaalseid pilotee-
rimise võimalusi terves regioonis.

• **Eesti on majandus-
kasvu lahti sidunud
kasvuhoonegaaside
heitmest. Alates
2004. aastast on
SKP suurenemise
taustal kasvuhoone-
gaasid samaaegselt
vähenenud.**

- ✓ Kliimaministeeriumi eestvedamisel ja koostöös ettevõtete ja ekspertidega valmivad 2025. aastal **roheülemineku teekaardid**. Laadimistaristu ning süsiniku püüdmise ja sidumise teekaardid valmivad 2025. a alguses, aasta jooksul lisanduvad puidu väärindamise, tekstiilijäätmete ja CO₂ vabade või vähese heitmega kütuste ja taristu jalajälje arvutamise teekaardid.
- ✓ **Ettevõtetele vajalike oskuste ja teadlikkuse suunal** võeti ette järgmised sammud:
 - ✓ Kestlikus majanduses vajalike oskuste arendamiseks kirjeldasid valdkondlikud töörühmad nn roheoskuseid, seejärel **vaatasid üle tasemeõppe õppekavad, lisasid uued õppeained, täienduskoolituse programmid (sh mikrokvalifikatsiooniõppe) ja õppekavad**. Paralleelselt esitatakse ka ettepanekud kutsestandardite muutmiseks. Ettevalmistamisel on õppetööd toetavate õppematerjalide väljatötamine.
 - ✓ Taaste- ja vastupidavuskava toel sai eelmisel aastal heakskiidu ja käivitusid **riikliku täienduskoolitustellimuse koolitused** üle Eesti. Taastekava meetme “Roheoskused ettevõtete rohepöörde toetamiseks” vahenditest viidi läbi ettevõtete rohesiirde toetamiseks 69 koolitust üle Eesti, mille lõpetas 2024. aastal tunnistusega 1326 täiskasvanut. Esitatud on koolitustellimus perioodiks 01.01.2025–30.06.2026, mil pakutakse sama meetme raames 152 koolitust ligi 3400 täiskasvanule kogumaksusega 2,39 miljonit eurot. Kultuuriministeerium korraldab eraldi koolitusprogrammi kultuuri- ja spordiasutustele kestlike praktikate juurutamiseks.
- ✓ **Välisministeeriumi sihiks võetud 20 äridiplomaatia fookusriigist on rohetehnoloogia sektor fookusvaldkonnaks 13 riigil**, s.t nendes riikides tehakse proaktiivselt rohetehnoloogia sektorit toetavaid üritusi. Lisaks on koostamisel rohetehnoloogia sektori turundus- ja kommunikatsiooni materjalid.
- ✓ Toimuvad **ringdisaini ja kestlikkuse meistriklassid, alustas era- ja riigisektori kestliku rahastuse töörühm, kestlikkuse aruandlusega seotud teemad on koondatud kesksele veebilehele (kestlikkusaruandlus.ee)**.
- ✓ Riikliku keskkonnahariduse edendamiseks sõlmisid Kliimaministeerium ja Haridus- ja Teadusministeerium ühise koostööprogrammi, **et keskkonna-, sh kliimateadlikkuse suurendamine ja roheoskuste arendamine toimuks kõikidel haridustasemetel ning elukestvas õppes**. Keskkel kohal on õpetajate ja keskkonnaharidusspetsialistide koolitamine ning nende toetamine asjakohaste õppematerjalidega, et nad oleks keskkonnateadlikumad ja suudaksid ka järgmist põlvkonda teadmistega toetada.

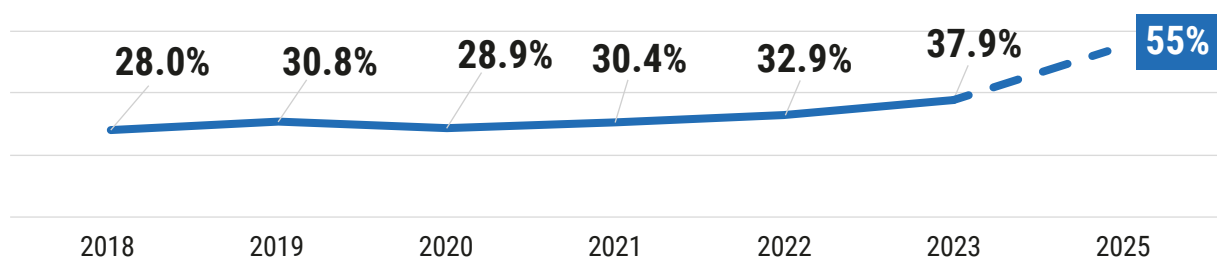
2.9. Ringmajandus ja jäätmed

OLULISEMAD EESMÄRGID JA TRENDID

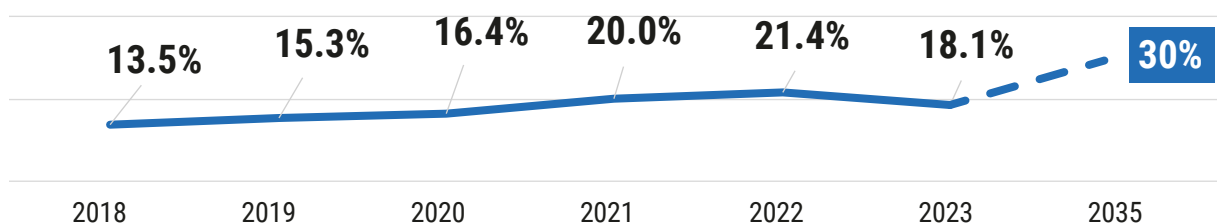
- ✓ Üleminek lineaarselt majandusmudelilt ringmajandusele.
- ✓ Eesti majanduse ressursitootlikkuse suurendamine, sh innovaatiliste ringsete ärimudelite ja toodete toetamine.
- ✓ Kestlik tootmine, teadlik tarbimine ning jäätmetekke vältimine ja korduskasutuse edendamine. Ringleva materjali määr vähemalt 30% aastaks 2035.

Tootlikkus ja ressursside tark kasutus on ringmajanduse ja konkurentsivõimelise rohemajanduse alustalad. Jäätmereform loob eeldused liigiti kogutud materjalide ringlusse suunamiseks ettevõtlusse, tekitab läbipaistvust ja konkurentsi.

Olmejäätmete ringlussevõtt ja ringleva materjali määr näitavad, kui palju kasutame majanduses juba kasutusse võetud materjali. Selle arvelt väheneb surve esmase toorme hankimiseks. Mõlemad näitajad on Eestis järk-järgult paranenud ja trend on üldiselt õiges suunas, aga sihttasemete saavutamine vajab olulisi jõupingutusi.

JOONIS 17. Olmejäätmete ringlussevõtu määr, %. Allikas: Statistikaamet

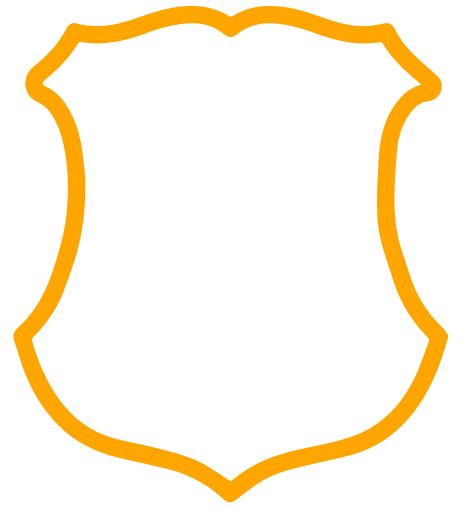

JOONIS 18. Ringleva materjali määr, %. Allikas: Statistikaamet

OLULISEMAD TEGEVUSED

- ✔ **Ette on valmistatud jäätmereformi eelnõu**, mis toob valdkonda kümnenendi suurima muutuse. Jäätmereformi eesmärk on hüppeliselt suurendada jäätmete kasutust toorainena ning selle eeldusena muuta jäätmete liigiti kogumine inimestele lihtsamaks, selgemaks ja ligi kolm korda odavamaks kui segaolmejäätmete üle andmine. Liigiti kogutud materjalid on väärtus ettevõtjatele. Jäätmete ladestus ja põletus muutuvad kallimaks. Juba suurenenud ringlussevõtu põhjused on suuresti tingitud biojäätmete liigiti kogumise nõudest ja biojäätmete suuremast ringlussevõtust. Erasektori algatusel on juba valminud esimene ehitusjäätmete sorteerimisliin. Eelmisest aastast on avalikel üritustel kohustuslikud korduvkasutatavad nõud. Jäätmeohutusega seonduvalt on oluline valitsuse otsus Vaivara ohtlike jäätmete ladestusala laiendamiseks. Jäätmereformis kavandatud muudatuste elluviimiseks jagab riik Jäätmekava alusel ettevõtjatele ja KOVidele toetusi 110 mln euro ulatuses (sh ettevõtjatele 80 mln eurot). Kokku suunab riik lähiaastatel ringmajandusele üleminekuks ca 160 mln eurot;
- ✔ Ringmajanduse ergutamiseks on töös mitmed **investeeringumeetmed esmase toorme vähendamiseks tootmises ning ringmajanduspõhiste ärimudelite arendamiseks ja tööstussümbioosiks**. Ohutu materjaliringluse kindlustamiseks on välja töötatud metoodika, mis aitab ettevõtetel ohtlike aineid oma tegevustes, toodetes, protsessides välja vahetada või kasutust vähendada. Esmalt toetatakse ettevõtteid auditite tegemisel, mis annavad neile soovitusel investeeringuteks. Seejärel toetatakse auditi soovitusel põhjal investeeringute tegemist, mis aitavad suurendada materjalide hulka, mis ei sisalda ohtlike aineid. Koolitatakse ka eksperte, kes on võimelised ohtlike ainete seotud auditeid ettevõtetele tegema. Ohtlike ainete seotud auditi toetamise määrus on menetluses, saab ilmselt kehtestatud 2025. a lõpuks.
- ✔ Võeti vastu ravimiseaduse muudatused, millega lihtsustatakse kõlbmatute **ravimite käitlemise korda ja vähendatakse ravimijäätmete sattumise ohtu keskkonda**.

- **Jäätmereformi tulemusel lisandub Eesti majandusse liigiti kogutud jäätmete näol igal aastal 150 000 tonni uut ressursi ning ladestatud olmejäätmete maht väheneb alla 1% aastaks 2035.**

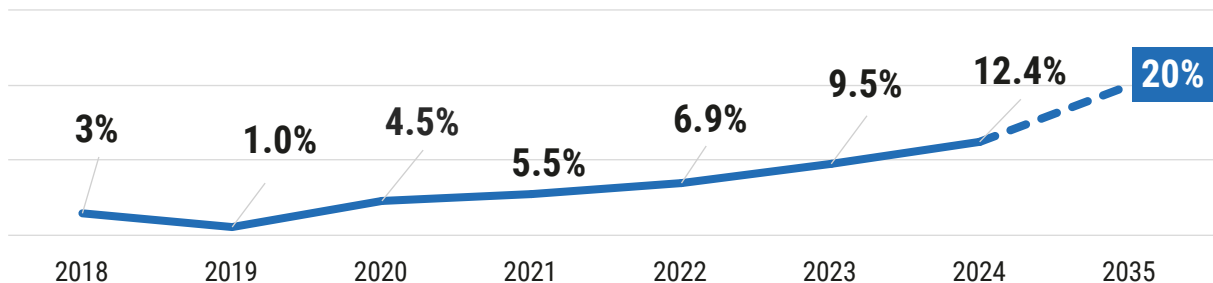

2.10. Riigivalitsemine

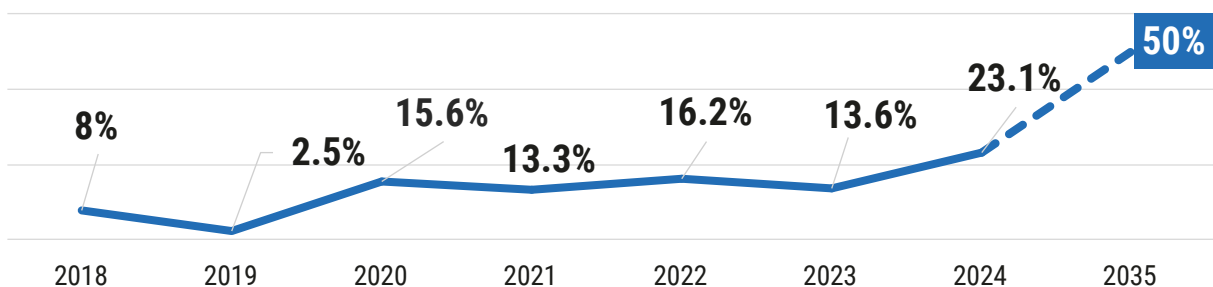
OLULISEMAD EESMÄRGID JA TRENDID

- ✓ Väärtuspõhiste, sh keskkonnahoidlike riigihangete osakaalu suurendamine ja seeläbi kliima- ja keskkonnasõbralike toodete ja teenuste turu edendamine.
- ✓ Riigi enda keskkonna- ja kliimamõju hindamine ja vähendamine.
- ✓ Kohalike omavalitsuste roheülemineku toetamine.
- ✓ Menetluste lihtsustamine.

Riigivalitsemise roheülemineku suunaks on vähendada bürokraatiat ning olla ise seatud eesmärkide saavutamisel eeskujuks.

JONIS 19. Keskkonnahoidlike riigihangete osakaal hangete koguarvust. Allikas: Kliimaministeerium, riigihangete register.

JONIS 20. Keskkonnahoidlike riigihangete osakaal kogumaksumusest. Allikas: Kliimaministeerium, riigihangete register.

OLULISEMAD TEGEVUSED

- ✓ **Avaliku sektori keskkonnajalajälje ja kasvuhoonegaaside vähendamise tegevuskava 2025. aastal** algust 11 ministeeriumit ja Riigikantselei, kes hindasid enda kasvuhoonegaaside teket ja ning koostasid jalajälje vähendamise tegevuskava. 2025. aastal võtavad kasvuhoonegaaside ja keskkonnajalajälje hindamise lisaks ministeeriumitele ja Riigikantseleile veel ette Kliimaministeeriumi allasutused, riigi IT-majad ja Riigi Kinnisvara AS.
- ✓ Keskkonnahoidlike riigihangete lihtsustamiseks **on riigihangete registris keskkonnahoidlike hangete näidiskriteeriumid**. Kohustuslikud keskkonnahoidlikud kriteeriumid on kehtestatud järgmiste tooterühmade ja teenuste kohta: mööbel; puhastustooted ja -teenused; kontori IT-seadmed; koopia- ja joonestuspaber; sõiduaudod; bussid ja veokid; teevalgustus ja foorid ning pildindusseadmed. Käesoleval aastal valmistatakse koostöös sektoriga ette kohustuslikud kriteeriumid teedeehitusele.
- ✓ Rahandusminister kinnitas 2024. aastal **väärtuspõhiste riigihangete tegevuskava**, mis koondab ministeeriumite ja Riigikantselei tegevused keskkonnahoidlike, innovatsiooni toetavate, sotsiaalselt vastutustundlike ja julgeolekuriske arvestavate hangete edendamisel.
- ✓ **Rohereformi võrgustiku loomisega tehti algust mitmel tasandil**. KOVi esindajatega on toimunud arvukalt kohtumisi, võrgustikus osalevad ca 70 KOVi esindajad. Ametnike rohevõrgustikus osaleb üle 130 inimese, võrgustiku täpsem funktsionaalsus selgub esimeste kohtumiste järel 2025 esimeses pooles. Valitsusväliste partneritega on korraldatud esimesed kohtumised ja tehtud huvide kaardistused koostöö üles ehitamiseks.
- ✓ **Elektrooniliste veosedokumentide rakendus pälvis Euroopa Komisjoni GovTech auhinna**, kui parim avaliku ja erasektori koostööprojekt.
- ✓ **Möödikud rohereformi edenemise jälgimiseks on välja valitud**, selle põhjal loob Keskkonnaagentuur vastava seirelahenduse Keskkonnaportaalis, mille kaudu saavad rohereformi seirenäitajad ja andmed kõigile kättesaadavaks 2025. aasta jooksul.
- ✓ Vajalike planeeringute, tegevuslubade ning keskkonnamõju hindamise menetluste kiirendamiseks võetakse 2025. aastal ette konkreetsed sammud:
 - ✓ **Lihtsustatakse keskkonnamõju hindamise kohustuslikkuse kriteeriume**. Keskkonnamõju hindamist peab läbi viima vaid keskkonda oluliselt mõjutavate tegevuste puhul. 2025. aasta keskel pakutakse välja uued mõjude hindamise kohustuslikkuse piirid.
 - ✓ **Luuakse Natura hindamise lihtsustatud süsteem**. Tekitatakse võimalus teha Natura hindamist eraldiseisvalt, kui kavandataval tegevusel võib olla oluline mõju Natura 2000 võrgustiku alale, kuid tegevus ei mõjuta keskkonda laiemalt ning seetõttu puudub vajadus teha täielik keskkonnamõju hindamine.

- Ligi veerand
- riigihangete rahast
- toetab keskkonna-
- hoidlikke tooteid
- ja teenuseid.

- ✔ **Koolitatakse täiendavaid keskkonnamõju hindamise juhteksperte.** Ekspertide vähe-
sus on siiani protsesside aeglustumise peamisi põhjuseid.
- ✔ **Kiirendatakse keskkonnamõju hindamise protsessi ja parandatakse selle kvaliteeti.**
Reformitakse keskkonna mõju hindamise protsessi, et kasutada enam juba olemas-
olevaid andmeid kiiremate ja kvaliteetsemate otsuste tegemiseks.
- ✔ **Vähendatakse halduskoormust keskkonnalubade taotlemisel,** tõstes luba nõudvate
tegevuste künniskoguseid ja loobutakse mõnel juhul registreeringu kohustusest. Näi-
teks teede ja sildade ehitajad ei pea taotlema enam veekeskkonnariskiga tegevuse
registreeringut tee või raudtee koosseisu kuuluva silla või truubi ehitamiseks veeko-
gul ning näiteks kaevandamislubade puhul kaob vajadus ministri topeltkooskõlastu-
sele, mis kiirendab protsessi vähemalt 30 päeva võrra.
- ✔ **Soositakse innovatsiooni,** alustades sellest, et olemasoleva keskkonna- või komp-
leksloaga ettevõtted saavad uusi lahendusi tähtajaliselt lihtsamalt katsetada. Teise
etapina alustatakse 2025. a II poolaastal lahenduse loomisega, kuidas uute katsete-
haste loamenetlusi kiirendada.

